

GYULAFEHÉRVÁRI
RÓMAI KATOLIKUS HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

DIPLOMADOLGOZAT
SZENT ANTAL TISZTELETE
A KOLOZSVÁRI FERENCES
TEMPLOMBAN

SZERZŐ: PÁCZKÁN ÉVA

1 9 9 7

Szent Antal tisztelete a kolozsvári ferences templomban

„Testvéreim,
az összes szent emlékezetét közösen ünnepeljük,
mert társaságuktól ujjong a menny,
mert pártfogásuktól örvendezik a föld,
s győzelmeikkel koszorút nyer az Egyház.
Mert hitvallásuk
minél szilárdabb volt a szenvedések tengerében,
annál ragyogóbb most a dicsőség és tisztesség fényözönében.
Ha a harc hevesebb,
a harcos dicsősége is nagyobb,
s az elviselt szenvedések számtalan fajtája
a vértanúk diadalát díszíti még jobban.
Rajta hát, kedveseim, föl a küzdelemre,
hogy minél gyorsabban elnyerjük a győzelmi koronát,
akár a tisztaságban tündöklőt,
akár a szenvedések hevétől izzót.“

Beda Venerabilis

„Óh, Szent Antal kérd az Istent értünk,
Dögveszélytől mentse meg községünk,
És hogy egykor az egekbe jussunk,
Az Úr Jézus jobbára állhassunk.“

A kunszigeti régi oltárkép felirata.

Tartalom

Bevezetés.....	3
A szentek tisztelete.....	4
A vallásosság „hivatalos“ és népi formája. Invariáns és variáns.....	7
A magyar Szent Antal-tisztelet története.....	9
Szent Antal tisztelete a kolozsvári ferences templomban.....	12
A Szent Antal-levelek elemzése.....	18
Összefoglalás.....	21
Függelék.....	22
Jegyzetek.....	45
Bibliográfia.....	47

Bevezetés

A népi vallásosság célirányos kutatásának gyökerei a XIX. századig nyúlnak vissza, amikor a nemzeti mozgalmak megindulásával szükségessé vált a különböző mitológiák összeállítása a néphit elemeiből. A nemzetek ugyanis a „nemzeti eposszal“, a „népköltéssel“, a „mitológiával“ akarták bizonyítani ősi származásukat. A magyar ősvallás első kutatói - mint pl. Ipolyi Arnold, Kandra Kabos, Kálmány Lajos és mások -, főként azt a réteget próbálták a felszínre hozni, amely az ősi, primitív hitvilág része lehetett. Így figyelmük voltaképp a sámánizmus, a táltoshit vizsgálatára szűkölt, de munkásságuk a népi vallásosság kutatásának előzményeként is számontartható (1).

Századunk elején a vallásszociológiai és valláspszichológiai irányzatok megjelenésével a népi vallásosság kutatása is ösztönzést kapott: néprajzi szakfolyóiratok egyre-másra közöltek ehhez a témakörhöz kapcsolódó tanulmányokat. Német példára hivatkozva a „vallási néprajz“ fogalmát először Schwartz Elemér írta le, aki ezt a tudományágat kezdetben a pasztoráció elemének, majd később önálló diszciplínának tartotta. Szerinte e tudományág a tételes hitigazságok és a babonás képzetek elegyedéséből keletkezett néphit, néperkölc és népi liturgia kérdéskörével kell foglalkozzon (2).

Bálint Sándor az, aki az 1930-as évektől kezdve a vallásnéprajz elméleti és módszertani alapvetését elvégezte: írásai máig az e témakörhöz tartozó tanulmányok referenciái (3). Az ő nyomdokán indult útnak számos kutató, akik kibővítették, továbbfejlesztették elméleteit, megsokszorozták eredményeit.

Nem tekintem céloknak azonban, hogy munkásságukat ismertessem. Az eddigiekkel csupán a dolgozatom témájának az elméleti elhelyezését kíséreltem meg, a tájékozódást megkönnyebbíteni kívánó szándékkal.

A szentek tiszteletében sokszor olyan emberi megnyilvánulásokkal találkozhatunk, melyeknek tanulmányozása inkább a néprajz vagy a kulturális antropológia módszereit igényli. A vizsgálat eredményeit viszont elsősorban a pasztorálteológia hasznosíthatja, hiszen nem lehet közömbös a gyakorlatban levő „ájtatossági“ formák számbavétele. Egy konkrét példa elemzésével jobban megismerhetjük magát a jelenséget is. A kolozsvári ferences templomban folyó Szent Antal-tisztelet talán alkalmas arra, hogy adatokkal szolgáljon. A szentkultusz történetének és mibenlétének, valamint „hivatalos“ és népi formáinak ismertetése után térek rá a kolozsvári példa elemzésére.

A szentek tisztelete

Napjainkban a pop-rock-stb. együttesek tagjai, filmcsillagok, élsportolók, híres manökenek azok, akik példaképpé, ideállá válnak, elfoglalván a szentek helyét, akik még a múlt században szinte teljesen betöltötték ezt a funkciót. Ebben a mentalitásváltozásban a legnagyobb szerepe talán a tömegtájékoztató eszközöknek volt, amelyek a belső értékekről áthelyezték a hangsúlyt a külsőre, a lelki szépségről a testire.

De kik azok, akiket szenteknek nevezhetünk? Schütz Antal a fogalom három féle értelmét tárja elénk osztályozásában: tágabb értelemben szenteknek nevezhetjük a kegyelem állapotában élőket, akik a keresztségben meghívást kaptak a szent életre. Szűkebb értelemben azokat az embereket tartjuk szenteknek, akik a halálukban is hűségesek maradtak Istenhez, és már színről-színre láthatják Őt. A legszorosabb értelmezésben azonban a szent megnevezést csak azokra alkalmazhatjuk, akiket „*az Egyház tisztelés végett állít elénk. Ezt teszi az Egyház a boldoggá- és szenttéavatásában. Boldoggá avatható, aki szentség hírében halt meg, ki életében hősi fokban gyakorolta az erényeket, elsősorban a szeretetet, és halála után legalább két csoda történt. (...) Aki boldoggá van avatva, azt a pápa engedélyezésének mértéke szerint szabad bizonyos területen, vagy közösségben (pl. egy szerzetesrendben) tisztelni. Ha tisztelete folytatódik, sőt fokozódik, és ha közbenjárására legalább két új csoda történik, szentté avatható. Akkor már az egész Egyházban tisztelhető, mégpedig a legteljesebb nyilvánossággal és ünnepélyességgel*“ (4). Az avatást hosszadalmas folyamat előzi meg: a Szentszék alaposan kivizsgál minden felterjesztett ügyet, és per útján hozza meg döntését, amely dogmatikailag tévedhetetlen.

A kereszténység történelmének kezdetén még nem volt gyakorlatban a per formájú szenttéavatás, hanem a tisztelet a nép köréből indult ki. Tiszteletben részesültek a Jézus Krisztushoz legközelebb álló személyek: Szűz Mária, Keresztelő János, az apostolok. Szent István vértanú haláláról már az Apostolok Cselekedeteiből értesülhetünk (5). Az üldöztetések idején nagyon sok keresztény tanúsította rendíthetetlen hitét azzal, hogy halálig hűséges maradt. Vértanúságuk napját mennyei születésnapjuknak tartották az életben maradottak, ünnepelték, és kérték közbenjárásukat.

A III. századtól megszűntek a keresztényüldözések. A mártírok liturgikus kultusza azonban tovább folytatódott: a hívek felkeresték a vértanúk sírhelyeit, és maradványaikat nagy pompával helyezték új sírba. Ekkor keletkeztek a vértanúakták, és a mártírok szenvedéstörténetét tartalmazó iratok is. A IV. századtól ezeket összegyűjtötték, azzal a céllal, hogy a vértanúk ünnepei előtt felolvashassák. Minél több mártír tisztelete terjedt, annál nagyobb esély volt a tévedésre. Ezért a püspökök tüzetesen átvizsgálták a vértanúaktákat, kiszűrték az esetleg hamisakat. Ám ezen munkájukat még nem nevezhetjük szenttéavatásnak (6).

A mártírok tisztelete mellett a hitvallók kultusza is korán jelentkezett. Különbséget tettek a ténylegesen meghaltak és a halálraítélt, de csoda folytán életben maradtak, illetőleg a természetes okból megmenekültek között (ez utóbbiak a hitvallók) (7).

A remeték és aszkéták életvitelükkel érdemelték ki kortársaik csodálatát, míg az egyháziatyákat a tévtanítások elleni harcban vállalt üldöztetések elszenvedése jutalmazta meg az égi koronával. Később az egyszerű, hétköznapi életben való helytállás, az állapotbeli kötelesség teljesítése vezetett a nyilvános tisztelet elnyeréséhez (8).

A IV. század végétől kezdték meg felfedni a szentek sírjait. Maradványaikat kiemelték onnan és átvitették templomokba, bazilikákba, ahol csontjaikat oltárok alá helyezték (9). Így indult az ereklyekultusz: a különböző helységek templomai, kápolnái versengtek azért, hogy megkaphassák egy-egy szent csontjait, ruhamaradványát, vagy más tartozékait. Sokszor csodák történtek a síroknál. Esetenként azt tapasztalták, hogy a sírból jó illat árad, a rég elföldelt holttest egyes részei pedig szinte frissen maradtak meg. A tiszteletüket fokozta, ha a síroknál betegek gyógyultak meg vagy más óhajok teljesültek hirtelen (10).

A népvándorlások korában is a szentek voltak azok, akiknek segítségéhez folyamodott a nép a nagy veszedelemben. Amikor látták, hogy imáik meghallgatásra találtak, és épségben megmenekültek, akkor a szentet, akinek közbenjárását kérték, városuk védőszentjeként tartották számon (11).

A szerzetesi életforma mindig egy bizonyos többletvállalást jelentett. Akik beléptek valamilyen szerzetbe, szigorú szabályok betarását ígérték meg. Nem véletlen tehát, ha közülük is sokan szentté váltak, hiszen magaviseletük rendtársaik körében ismert volt. Élettörténetüket és a személyükkel kapcsolatos csodákat általában az apát foglaltatta írásba *Miracula* (csodák), *Vita* (életrajz) vagy *Passio* (szenvedéstörténet) címen (12).

Mivel igen kedvelt volt az a szokás, hogy újonnan épített templomba az oltár alá ereklyét tegyenek, megindult az ereklyék „vándorlása” messzi vidékekre. Ennek

következtében a VIII. század végétől a püspökök irányításuk alá vonták a szent maradványok elhelyeztetését. Tartományi zsinaton tárgyalták meg és engedélyezték a szentek tetemeinek átvitelét (13).

993-ban XV. János pápa szentté nyilvánította Udalrikot, Augsburg püspökét. Eme tény azért bír nagy fontossággal, mert akkor a pápa bocsátott ki egy bullát, amely jóváhagyta, sőt ajánlotta a püspök ünnepélyes tiszteletét. A kanonizálás fogalma azonban csak a XI. század elején, VIII. Benedek pápa egy levelében tűnt fel először (14).

Lassan tehát a pápaság kiváltsága lett a szentté avatás, még mielőtt a törvény ezt ténylegesen megkövetelte volna. A XI-XII. században például elég „képlékeny“ volt a kanonizáció gyakorlata. Az első magyar szenttéavatást a pápa engedélyezte, de már a király, Szent László rendelte el István, Imre, Gellért, és a két remetevérte, András és Benedek fölemelését. 1192-ben László kanonizációját pedig pápai legátus irányította (15).

A pápai teljhatalomra hivatkozva emeli ki a szentekre vonatkozó pápai döntést III. Ince 1200-ban kiadott bullája. A IV. Lateráni Zsinat határozatában már benne rejlik a kanonizáció jogának fenntartása: újabb ereklyék tiszteletét a pápa kellett jóváhagyja (16).

III. Sándor pápa véglegesen a római pápának tartotta fenn a szenttéavatás jogát. Ettől kezdve a kanonizáció eljárásrendszere folyamatosan tökéletesedett, és magára öltötte a per formáját. A túlbuzgóság azonban időnként visszaélésekhez vezetett. Ezért VIII. Orbán pápa megtiltotta, hogy a kanonizáltakon kívül másokat is tiszteljének vagy szentekre jellemző módon ábrázoljanak, és egy olyan új eljárási módot dolgozott ki, amely nagy vonalakban máig érvényes (17).

Jelenleg a kanonizáció első lépcsője a boldoggá avatás, melynek kétféle útját Török József a következő módon foglalja össze: *„Ha az illető személy nem részesült nyilvános tiszteletben, akkor szabályszerűen kell a pert lefolytatni előbb egyházmegyei szinten, majd továbbítani az ügyet az illetékes kongregációhoz. Azok részére, akik igazolhatóan emberemlékezet óta nyilvános tiszteletben részesültek, kérhető a pápa pozitív megerősítése. Az első esetben két csodát, a másodikban hármat kell hitelesen, a kánoni előírásoknak megfelelően igazolni...“* (18)

A szentek tehát életükkel hirdetik a kegyelem valóságát, azt, hogy volt erejük leküzdeni mindazt a lehúzó erőt, amely a bűnbeesés után az emberi természet velejárója. Bizonyosságot tesznek Krisztus Egyházáról, amely évszázadokon keresztül fennmardt, általuk lélekben gazdagodva. Mily hatalmas lehet az a szeretet, amely annyiféle életpéldát mutat nekünk, hogy el ne bátortalanodjunk mindennapi nehézségeinkkel

küszködve, hanem bízva törekedjünk mi is az életszentség megvalósítására. Hiszen így érdemes igazán embernek lenni!

A szentek tisztelete nem homályosíthatja el Isten fényét szívünkben. Az Egyház történelmének során a refomáció mozgalma hívta fel a figyelmet arra, hogy a gyakorlatban előfordulhatnak vadhajtások a szentkultuszban. Ezért hangsúlyozzuk mindannyiszor, hogy Istennek - mivel kiválósága minőségileg más, mint a teretményeké- imádással tartozunk, a szenteket pedig egyszerű hódolat illeti. Szűz Mária tiszteletét, mivel ő a szentek között a legkiválóbb, cultus hyperduliae-nek szokták mondani, a Szent Józsefét pedig cultus protoduliae-nek (19).

Tiszteletünk abban nyilvánul meg, hogy próbáljuk életünket a szentek nyomdokain járni, az övékéhez igazítani. Ugyanakkor segítségül hívhatjuk őket, sőt, a trentói zsinat óta kötelességünk ez. A szentek közbenjárhatnak ügyeinkért Istennél, hiszen *„sokat ér Isten előtt az igazak imádsága“* (Jak. 5, 16). De mi is imádkozhatunk az elhunytak lelkéért: *„Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele, és ha tiszteletben van része az egyik tagnak, mindegyik örül vele“* (1Kor 12, 26). Így kapcsolódnak össze a megdicsőült, a tisztuló és a földön vándorló egyház tagjai, és alkotják közösen Krisztus testét.

Az is ajánlatos, hogy a szentek sorából védőszentet válasszunk. A kereszteléskor a névadás által az azonos nevű szent védnöksége alá kerülünk, de kisebb közösségek, szervezetek, helységek is választhatnak maguknak egy vagy több mennyei pártfogót.

Tiszteletünket külsőleg ünnepléssel fejezzük ki: emléknapijukon - mely általában haláluk, ritkább esetben ereklyéik megtalálásának, „fölemelésének“ napja - a misében és zsolozsmában rájuk emlékezünk. A szentképek és ereklyék segítenek a szent életére, személyére, tetteire összpontosítani gondolatainkat, közelebb jutni lelkiségükhöz. Mindezt természetesen csak akkor tehetjük meg, ha ismerjük a szent életét, olvastunk, hallottunk már róla. A megismertetésre alkalmasak a szentek életrajzai vagy akár a legendák is, mert ezek metaforikusan hordozzák magukban a szentek életének üzenetét, szellemiségét (20).

A vallásosság „hivatalos“ és népi formája

Invariáns és variáns

A fejezet főcímében megjelölt különbségtétel a vallásosság hivatalos és népi formája között tulajdonképp elméleti osztályozási szándék eredménye. Nem lehet ugyanis

e két megnyilvánulási forma között éles határvonalat húzni. Ami az egyik vidéken a paraliturgiához tartozik, az máshol a templomban nyilvánosan végzett szertartás eleme lehet. Maga az Egyház is nyitott arra, hogy teret engedjen a különböző tájakon meggyökerezett vallási szokások gyakorlásának: integrálni próbálja azokat a módokat, amelyek zökkenőmentesen épülhetnek be a vallási rendszerbe. Régebben pedig, amíg a hitoktatásban kevesen részesülhettek, még a papoknak sem volt biztos teológiai tudása, nemhogy a híveknek.

Amint az ú.n. hivatalos oldalról nehéz az elhatárolás, az egyéntől közelítve sem könnyebb. A szubjektív tudatban ugyanis békésen férnek meg egymás mellett az egyébként ellentmondásosnak látszó fogalmak, cselekedetek. A világkép szerveződése nagyon sok rétegből táplálkozhat: együttesen élnek benne az iskolában tanultak, a templomban hallottak, a mindennapi élethez kapcsolódó - olykor mágikus - szokáscselekedetek, a szűkebb környezetnek az egyénre befolyásolási erővel ható nézetei anélkül, hogy megkérdőjeleződnének az ellentétek.

A népi vallásosság kutatásában is ez a kétpólusú kategorizálási rendszer bukkan fel minduntalan, csupán a megnevezésben van némi eltérés. A „hivatalos” vallásosság szinonimái között találhatjuk a „tanult vallásosság”, az „uralkodó osztály vallásossága”, a „városi vallásosság”, az „elit-kereszténység” kifejezéseket, míg a másik oldalon a „nem hivatalos vallásosság”, a „népi vallásosság”, a „néphit”, a „tömeg-kereszténység” fogalmak állnak szemben. Az első csoport elemeinek közös vonása az, hogy nevükben valamiféle fölényre való törekvés bujkál, mintha a második halmazra próbálnának rátelepedni. Számomra kézenfekvőnek tűnik ebben a problémakörben az a megoldás, amely a nyelvészeti variáns-invariáns fogalompárját alkalmazná a szóhasználatban: az előbbi vonatkozna a gyakorlatban megvalósult formákra, az utóbbi pedig az elméleti teológiai rendszer birodalmát alkotná. Így kizárható lenne a szavak intoleráns mellékszöngéje.

A különböző egyházak szerint változik a teológiai tartalma annak, hogy mi tartozik a vallásosság invariáns formájához, pl. más-más dogmatikai elveket vallanak a protestánsok és a katolikusok (bár átfedések léteznek). Következésként az egyházakban különféle arculatot nyernek a variáns formák is. A római-katolikus rítusban a variáns formák közé tartoznak többek között a különböző közösségi és magánájtatosságok, a böjtök, a szentek kultuszának szertartásai, a szentelmények másodlagos alkalmazása, a naptári ünnepekhez kapcsolódó szokások. Mindezek olykor a mágiával mutatnak affinitást, és kialakulásukban az érzelmi motivációnak van nagy szerepe (21). Tánczos

Vilmos szerint ezen jelenségek egy bizonyos „hiány” betöltésére hivatottak: a hívek olyan formákra való „többlet-igényét” fejezik ki, amelyek lelki alkatuknak a leginkább megfelelnek (22).

Miután megtaláltuk az életrehívó motivációkat, esetenként kell alaposan szemügyre vennünk a jelenségeket, majd a kapott eredményeket egymással összevetnünk. Én e dolgozatban a Szent Antal-tisztelet egyik formájának vizsgálatára vállalkoztam, nevezetesen arra, hogy a kolozsvári ferences templom Szent Antal perselyében talált „leveleket” tanulmányozzam. E mellett vázlatosan más észlelt megnyilvánulásokra is kitérek. Először azonban rövid áttekintést nyújtok a magyar Szent Antal-tisztelet kialakulásának történetéről.

A magyar Szent Antal-tisztelet története

Egy Bonaventurának tulajdonított officiumból, a *Si quaeris*ből értesülhetünk arról, hogy Szent Antalt már halála után tisztelet övezi. Ebben foglaltatik össze először az a *tizenhárom kiváltság* néven felsorolt eset, amikor Antal közbenjárását megvalósulónak vélik. A kiváltságok a következők:

1. a jó halál, 2. tévelygés, eretnekség, 3. kár, 4. ördögi kísértés, 5. járvány, 6. tengeri utazás, 7. betegség, 8. rabság, 9. testi épség, 10. elveszett holmi, 11. életveszély, 12. csodáinak számbavétele, 13. inség (23). Ezeket elmélkednek sorra a *Szent Antal olvasójában* a tizenhárom Miatyánkon, Üdvözlégyen, Dicsőségen keresztül. A *Si quaeris* szövegét lefordították - többek között - magyarra is, de ezt a változatot a németből átültetett népének szorította ki:

*Csodákat kik látni vágytok,
Óh jőjjetek Szent Antalhoz...
Fekélyt, nyomort, vétket, halált,
Sátánt elűz, gyógyulást hoz.
Szent Antalnak imájára
Tenger enged, bilincs törik,
Az elveszett tagot, vagyont
Ifjú és agg visszanyerik.*

Veszély tűnik, szükség múlik,

*Páduában ezt hirdetik,
Ezt beszélük, kik érezték
Szent Antalnak jó tetteit.
Szent Antalnak imájára
Tenger enged, bilincs törik,
Az elveszett tagot, vagyont
Ifjú és agg visszanyerik. (24)*

Egy 1253-ból, IV. Béla családjának tulajdonában lévő házioltáron az Árpád-ház szentjei mellett Ferenc és Antal is látható. Ez szentünk tiszteletének első hazai nyoma (25). Az Érdy-kódex tanúsága szerint a XV. században kivirágzó ferences obszervancia karolja fel tiszteletét, ám igazán népszerűvé a barokk kegyességi irodalom teszi (26).

Bálint Sándor munkájából tudjuk, hogy Szent Antal tisztelete két irányból táplálkozik: a balkáni hódoltsági területről, Remete Szent Antal hanyatló tiszteletéből, és a délnémet barokk hatásból (27).

Páduai Szent Antal kultuszának ráépülését az Antal apátéra több hiedelemben, szokásban felfedezhetjük, pl. egyes ráolvasás típusokban, a *Szent Antal tüze* vagy *orbánc* betegséget elhárító szövegekben. A jószágpatrónsi szerepkör is az Antal apát kultuszából hagyományozódott át (28). Ez a behelyettesítés egyébként szinte az egész franciskánus Európában megtörtént (29).

Szent Antal alakja társult azokhoz a szentekhez (Rókus, Sebestyén, Rozália), akiket a pestis ellen oltalmazónak véltek, kápolnákat emeltek tiszteletükre a járványsújtotta helyeken.

A hagyomány szerint Antal keddi napon született és halt meg, valamint a kedvelt napja is ez volt, a legtöbb áldását tehát ekkor adja. Egy látomásban - Bolognában jelent meg Szent Antal egy asszonynak - azt javasolta, hogy ha kilenc kedden át látogatják a képét és imádkoznak előtte, akkor a kérés meghallgatást nyer. A ferencesek ezért szentelték neki ezt a napot, így tisztelete először az őrangyalokét, majd a Szent Annáét zárta ki. Így alakult ki a *kilenc kedd* fogadalmi ájtatosság, melyet később *ötvenkét kedd* formájában is tartottak. (Megjegyzendő, hogy a kilenc keddi ájtatosságról az első adat csíksomlyai és 1741-ből származik. (30))

Ugyancsak egy csodához fűződik a *Szent Antal kenyérének* szokása. Toulonban 1890-ben történt, hogy Bouffier Lujza üzletének ajtaját még lakatos segítségével sem tudta kinyitni. Ekkor a hölgy Szent Antalnak fogadalmat tett, hogy kenyeret fog adományozni a szegényeknek, ha az ajtó épségben marad a feszítés után. A következő

próbálkozásra azonban rögtön kinyílt a zár. Hálából a hölgy egy kis Antal-szobrot állíttatott persellyel együtt, melynek tartalmát a szegények ételmezésére fordította (31). Ez a csodás esemény teremtett hagyományt az egész katolikus világban: a Szent Antal szobrához tett kenyér és a perselyben talált összeg mindenütt a szegények segítségét szolgálja.

A másik tiszteleti forrás a bajor és osztrák barokk hatása. A Hasburg-ház kapcsolatban állt spanyolokkal és portugálokkal, akiknek körében a Szent tisztelete már virágzott. Az uralkodók erre előszeretettel kezdték választani a Ferdinánd - ez volt Antal keresztnéve -, és az Antoine nevet, valamint tiszteletét terjeszteni a neki szentelt kápolnák és oltárok építésével (32). Antalt hatalmas csodatevőként ismerték, az ő közbenjárásának, hadvezéri képességeinek tulajdonították a lepantói tengeri győzelmet, és később is folyamodtak hozzá harc idején.

Müncheni példára 1652-ben megalakult a birodalom első Szent Antal Társulata, amelyet követte a pozsonyi 1663-ban, a gyöngyösi 1673-ban, majd a kecskeméti 1700-ban. A társulatok fénykora 1721-1770 közé tehető, amikor kb. 14 működhetett. II. József megszorító rendelkezéseitől lecsökkent a létszámuk kb. hatra. Az 1787-1788-ban a társulatok teljes vagyonát elkobzó rendelet megjelenése gyakorlatilag az eltűnésüket eredményezte. A társulatok működésére vonatkozóan nincsenek pontos adatok, de feltehetőleg ezek megegyeztek más társulatokéval, tehát nagy hangsúlyt fektethettek a szent tiszteletének ápolására, liturgikus kultuszának gyakorlására és terjesztésére nyomtatványokon, társulati emlék- és imalapokban, oltárképeken (33).

A főnemesség az udvar példáját követte névválasztásában, oltárok állításában, így ők is hozzájárultak a népszerűsítéshez. A magyar nemesek közül az Eszterházy család, Grassalkovich Antal és az Erödy grófok szeretete fordult leginkább Szent Antal felé (34).

A Habsburgok, a nemesek, a ferencesek és a laikus konfraternitások közreműködésével a XVIII. század végére Szent Antal tisztelete általánossá vált a magyar nyelvterületen, és elérkezett minden társadalmi réteghez, sokféle szokást kialakítván.

A Szent Antal-napi gyermekszentelés szokása pl. ahhoz a legendához fűződik, mely szerint egyszer látták Antalt a Kis Jézussal a karján. Azóta szentünket a gyermekek barátjának tekintik. A tisztaságot jelképező liliommal is szokták ábrázolni. A liliom nyílása általában az ünnepére esik, ezért a gyermekekkel együtt e virágokat is megszentelik, és fontos szentelménynek tekintik. Eme szokások már a múlt század elejétől léteznek, és belőlük bontakozhatott ki a XX. század elején a gyermekek liliomos körmenete (35).

Erdélyben is a fentiekhez hasonló módon terjedhetett el Szent Antal kultusza. A középkorban épített templomok, kápolnák közül - Lestyán Ferenc kutatásaira hagyatkozva - négyről tudjuk azt, hogy Szent Antalnak volt szentelve: a magyarhermányi, a kasztói, a kézdiszentléleki kápolna és a kolozsvár-óvári templom és kápolnája (36). (Bizonytalan az, hogy valóban mind a páduai szenté lett volna, mivel Dr. Benedek Fidél és Bágyuj Lajos kézírata Remete Szent Antalt jelöli meg az óvári kápolna névadójának. (37)) A későbbiekben számuk növekedett (38).

A Kis-Somlyó hegyén még ma is álló kápolna szintén Antal csodatevő hatalmáról tanúskodik, ugyanis az 1661-es tatárdúlás idején a tatárok elől az erdőbe menekülő Mák János fráter ígéretet tett arra, hogy megmenekvése esetén azon a helyen kápolnát emel Antal tiszteletére. Szavát betartván a kápolna fel is épült 1673-ban (39). A felújításához ismét Antal lépett közbe. Haller Karolina kislányát már eltemette, amikor kislánya is haldokolt, sőt ő maga is megbetegedett. Egy este látomásban megjelent neki egy ferencendi barát, és felkérte arra, hogy újíttassa fel Erdélyben azt a kápolnát, ahol Szent Antal tiszteletére kilenc keddi ájtatosságot végeznek. Másnapra mindketten meggyógyultak. Ezért megkereste a mondott helyet, mely a kis-somlyói Szent Antal kápolna volt, és újjáépíttette. Az 1775-ös jubileumi évben szentelték fel. A négy szent hely, amelyet 1776 áldozócsütörtökjén végiglátogattak, a következők: 1. a Péter és Pál plébániatemplom, 2. a Salvator-kápolna, 3. az új Szent Antal-kápolna, 4. a somlyói kegyhely (40).

Az erdélyi Szent Antal-tiszteletre konkrét adatunk a már említett 1720-as csíksomlyai, amikor az ottani tanuló ifjúság égi védnökének választotta őt. 1741-ben pedig „(...) szokásba vették, hogy évenként páduai szent Antal ünnepét, azaz junius 13-kát megelőző kilencz kedden, labarum alatt kivonultak a Kis-Somlyón épült szent Antal kápolnájához, mely helyet csodás keletkezése folytán, különösen szentnek tartottak“ (41). Az ájtatosságot a ferencesek irányították. Körmenetben vonultak ki, miközben énekeltek. A kápolnánál aztán csendes vagy énekes misét tartottak attól függően, hogy milyen idő volt, ugyanis csak a pap és segítsége fért el a kápolnában, a fiatalok kint álltak. 1743-tól egyre nagyobb tömeg gyűlt össze, mivel már szentbeszédet is mondtak a keddi búcsúkon (42). A ferencesek 1772-ben érték el azt, hogy Szent Antal Társulat alakuljon, és tagjai bizonyos alkalmakkor és feltételekkel teljes- vagy részleges búcsút nyerhettek. A Társulat a következő évben meg is született - forrásunk szerint ez volt az első (43).

Bálint Sándor művében megjelöli azokat a templomokat, kápolnákat, amelyeket még Antalnak szenteltek a Partiumban és Erdélyben. A nagyváradai egyházmegyében

Derecskén (1742), Békéscsabán (1769), Újpalotán (1824), a szatmárban Kaplonyban (1841), az erdélyben Csíkcsicsón, Désen, Marosvásárhelyt, Strézakercsiorán és Újtusnádon vannak ilyenek (44).

Láthatjuk tehát, hogy igen nagy hagyománya van Antal kultuszának Erdélyszerte. Kolozsvár mindenesetre egyike azon helységeknek, ahol régtől fogva tisztelik. A következőkben az itteni adatokat veszem sorra.

Szent Antal tisztelete a kolozsvári ferences templomban

A már említett Dr. P. Benedek Fidél és Bágyuj Lajos kéziratában szerepel az, hogy a Kolozsvár-óvári templomban volt egy Remete Szent Antal kápolna, amelyet Pongrácz János erdélyi vajda özvegye, Erzsébet építtetett az 1476-1479-es években. Közkeveltségének bizonyítéka az, hogy 1484 februárjában Pál püspök búcsút engedélyezett e kápolna részére (45).

Ekkoriban a templom még a domonkos szerzetesek tulajdonában állt. 1733-ban kapták meg a ferencesek, akik lebontották és átépítették barokkos stílusban (46).

Íme egy igazi példája annak, miként mosódott egybe a páduai Szent kultusza az Antal apátéval. A ferencesek ugyanis az előbbi tiszteletét részesítették előnyben, így a másiké beolvadásra kényszerült.

A páduai Szent szobrát aztán mindig a templom kiemelt fontosságú helyére állították. Most is ilyen helyen van. Nézzük hogyan mutatja be oltárát Dr. Benedek Fidél: „A hajó északi középső szakaszában áll Szent Antal oltára. Méretben a főoltár után a legnagyobb. Betölti az egész pillérközi szakaszt és felnyúlik a templom párkányzatáig. Háromlépcsős pódiumon emelkedik az oltárasztal. Fából készült. Faragvánnyal díszített elővédje elmozdítható, újabban ugyanis a Szentsírt is ez takarja el. Az oltár melletti padozatról induló oszlopszéken nyugszik az oltárlap szintjétől kétoldalt emelkedő hármasszlopok. Az előlálló oszlopok hengeresek, a mögötte lévők már csak féldomborművesen rögzítve állanak a hátlaphoz. Az oszlopok barázdáltak. A zárópárkányzatról kiinduló félköríves, faragványos, hárombélletes, mélyített timpanon zárja az építményt, tetején kereszttel. Az oltár szintjén lévő oszlopszékek a tabernákulumot veszik közre, az oszlopok a díszes képrámát utánozó, felül félkörös nagy fülkét. A tabernákulum felett oszlopos szabadnyílású és félkörös záródású trónus áll. Felette befelé mélyített fülkében Szent Antal embernagyságú szobra a Kis Jézussal és

liliommal. A timpanon belső mezejét dízsugaras istenszem díszíti“ (47). Eme leírás bizonyítja azt, hogy szentünk minél előkelőbb ábrázolását fontosnak tartották a templom gondozói.

És hogy nem csak a külső, hanem a gyakorolt tiszteleti formára is nagy hangsúlyt fektettek, arra igen jó példa a sok nyomtatvány, könyv, amelyet a kolozsvári Szent Bonaventura kiadó jelentetett meg Antal személyéhez kapcsolódva. Ezek közül felsorolok egy párat:

P.Jánossy Béla:

Elefántcsontlélek. Regény Páduai Szent Antal életéről. Kolozsvár 1939

Lubinszky Viktória:

Virágcsokor. Elmélkedések és imák Páduai Szent Antal tiszteletére. Kolozsvár.

Első kiadás: 1911,

Harmadik kiadás: 1924

Puskás Hugolin O.F.M.:

Szent Antal élete. Kolozsvár 1938

P. Trefán Leonárd O.F.M.:

Páduai Szent Antal Imaegyesületének kézikönyve. Kolozsvár. Második kiadás: 1916, harmadik: 1941

Imakönyv Páduai Szent Antal tiszteletének terjesztésére. Kolozsvár. Több kiadást ért meg: I.: 1908, II.: 1924, III.: 1925, IV.: 1933, V.: 1935, VI.: 1939, VII.:1943, VIII.: 1943

A Szent Ferenc Hírnöke pedig az 1944 júniusi számában közöl egy rövid részletet Pálffy Erzsébet: Páduai Szent Antal élete című könyvéből, és egy tanúságtételről, amely szentünk csodatévő közbenjárását támasztja alá (48).

A templom életéről szóló összefoglalóban Dr. P. Benedek Fidél megemlíti, hogy a XVIII. század közepén tíz társulat működött, melyekben az egykori céhrendszerek vallásos gyakorlatát látja felelevenedni. A legbuzgóbbaknak a Szent Erzsébetről elnevezett *Ferences Nővéreket* tartotta, de mellettük jelen voltak a Szent Ferenc Harmadik (Világi) Rendjéhez tartozók, a *Kordaviselők* társulata, a *Jézus Szíve és Mária Szíve* társulata, *Szent József* kongregációja, *Szent Anna*, *Szent Antal*, *Nepomuki Szent János* társulatok is.

Akkoriban még Szent Antal tisztelete nem volt annyira kiemelkedő fontosságú, mint a későbbiekben, mely időszakról így vélekedik Fidél atya: „Az 1909, 1921, s 1926 évi

ferences jubileumok kapcsán nagyot lendült Szent Ferenc Atyánk ismerete és tisztelete. Ugyancsak előtérbe került Szent Erzsébet emlékezete, akit hajdan a ferences apácák állítottak volt központba. Kivirágzott a Szent József kultusz. A Szent Kereszt tisztelete pedig országos mozgalom lett, a Szent Kereszt Szövetsége által. Legnépesebb és vezető irányra tett szert Szent Antal tisztelete. Oltárát sokan keresik föl és számtalan fogadalmi emléket helyeztek el hálájuk leróvásaképpen“ (49). A következő füzetben pedig, amikor a pasztorációról szól, így fogalmaz: „Mindenap jönnek a szegények többen, kevesebben. Vagy a sekrestyés, vagy a szakács testvérnek gondja van rájuk. Valami ki kell nekik is jusson. A templom előtt szintén mindennaposok. Keddenként seregestől jönnek. Szent Antal, Szent Ferenc, Szent Erzsébet napján és Karácsonykor meg éppen hivatalosak“ (50).

Erről a periódusról a Szent Ferenc Hírnökében is sokat olvashatunk, hol az összes ferences kolostor, hol csak a kolozsvári életére vonatkozóan. Az előbbire példa az 1944 júniusi számból: „Szent Antal kilenced keddjének hagyományos megtartása rendi templomainkban szépen folyik. Csíksomlyón és Mikházán felér egy-egy kisebb búcsúval. A környékbeli rendi testvérek is buzgón látogatják. De hát ki ne szeretné a kedves Szent Antalt“ (51).

A kolozsvári gyakorlatról meg több tudósítást is találtam e régi lapok hasábjain. Az 1945 júniusban: „Szent Antal napján 175 szegényt megvendégeltek. Júniusban Szent Antal és júliusban Szent Bonaventúra tiszteletére műsoros előadást rendeztek“ (52). Az 1946 július-szeptemberi összevont számban Szent Antal egyházdoktorrá avatására rendezett ünnepségről emlékeznek meg: „Szent Antal doktorráavatásának emlékezetét búcsújával együtt jún. 13-án ünnepélyesen tartották meg a kolozsvári ferences templomban. Ünnepélyes szentmisét mondott Dr. Boga Alajos kanonok pápai prelátus, az ünnep fényét és jelentőségét szentbeszédében méltatta Dr. Baráth Béla kanonokplébános. Az Erzsébet énekkar Rezik igazgató vezényletével Haydn G-dúr miséjét adta elő zenekísérettel. A templom zsúfolásig megtelt Szent Antal tisztelőivel.“ A szegényekről sem feledkeztek meg e napon: „Kolozsvárt a Szent Antal-napi ebédet szegények részére a házfőnökséggel együtt rendezte meg a Harmadik Rend. A búcsús nagymise után 120 vendége érkezett Szent Antalnak a kolostor nagytermébe. Jóízűen fogyasztották el a finom ebédet. Távozáskor pedig lisztet vittek haza. Az ebéd és a liszt költsége 711.000 lejt tett ki“ (53).

A Harmadik Rend tagjaihoz írt körlevél is Szent Antal tiszteletére buzdít:

Íma a Szent Antal-oltárnál.

A hívek hozzák a „Szent Antal-cipót.”

„1. Szent Antal ünnepén rendi gyakorlat a gyermekek megáldása. A Kis-Jézust tartó, örök gyermeknek maradó s ifjúságot védő Szentünk oltalmát esdjük le a gyermekekre. Előre közölni kell. Kiskordások mindenütt vegyenek részt azon. Szertartás a rendi nagy szertartás könyvben található. Lehetőleg magyarul végezzük, hogy értsék, amit kérnek és kapnak.

2. Ugyancsak Szent Antalkor szokás a liliomszentelés, feltéve, ha kinyíltak a liliomok. Ha nem azon a héten tartjuk, amikor kinyíltak, kedden, vagy vasárnapon. Szép szertartása van és beszédes.

Szent Antal nevében!

Helyenkint régi szokás és kedves gyakorlat Szent Antal napján vagy havában az irgalmasság cselekedeteit kifejezetten is végezni. Valahogy velejár Szent Antal szellemével, aki állandóan segít s ezt éppen a kenyérral juttatja kifejezésre. Hiányos is lenne ünneplése, ha kimaradna a jócselekedet. Mit tegyünk? Amit lehet. A helyzet megmutatja, a szív megsűgja, Szent Antal szeretete kitalálja. Legáltalánosabb egy jó ebéd készítése és testvéri felszolgálása a szegényeknek. Lehet szeretetcsomagokat készíteni s eljuttatni. Kedves dolog Szent Antal kenyeret, cipókat süttetni s azt osztani szét. Vagy ruhákat javítani, varrni, beteget meglátogatni. Az erkölcsstan mind a 14 pontja gyakorolható. Előírás nincs, csak egy jótanács: tegyetek jót Szent Antal nevében“ (54).

Az idézett szövegekből kitűnik, hogy századunkban - főként az 1920-as évektől kezdve - szentünk tisztelete már nagy lendületet kapott Kolozsváron a ferences szerzetesek és harmadrendiek buzgóságának köszönhetően: sokan fordultak anyagi és lelki szükségükben Szent Antalhoz, és ugyancsak az ő nevében találtak nemes szívű támogatókra. Az ünnepeit és a kilenc keddi ájtatosságot rendszeresen tartották, és a liliom- és gyermekszentelés szokását is gyakorolták.

Mindezek - több-kevesebb változással - máig élnek a ferences templomban. A szegények megvendéglésének szervezett formája 1989-90-ig maradt fenn, de a nehézkes lehetőségek miatt megszüntették. A ruhaosztás is hasonló okokból kifolyólag szorult vissza a magánszemélyek jótékonykodási körébe.

A keddi napon hozott kenyerek kiosztása azonban nagy méreteket öltött: az év folyamán a keddi misék után rengeteg szegény részesedik ezen adományban, 3-5 kosárra való megszentelt kenyeret osztanak szét közöttük. A rászorulóknak tudnak erről a lehetőségről, ezért mindig sokan összegyűlnek. A betegeknek is szoktak vinni belőle.

Napjainkban Szent Antal tisztelete egész évben lankadatlanul folyik, minden keddet megünnepelnek, ezek a *keddi búcsúk*. A hét más napjain kettő, ezen a napon

A hívek imádkoznak a Szent oltára előtt, a megszentelt liliommal a kezükben.

A hívek ájtatoskodása, a mise végétével.

azonban három szentmisét tartanak, amelyekből kettőn, a 10 és délután 5-ön van prédikáció is. A miséken elmondják a Szent Antal imát, megáldják a kenyereket, miközben énekelnek. A délutáni mise előtt a hívek egy fél óra szentségimádást tartanak. Ez a szokás arra a hagyományra tekint vissza, amikor még a Szent oltáránál is miséztek.

Szent Antal 800 éves évfordulójára a hívek visszaállították a kedd délutáni közös zsolozsmázást, amely azóta folyik.

A nagy kilenced alatt - a Szent Antal ünnepe előtti nyolc hét keddjén - hívnak idegen szónokokat, és a kilencedik kedden van a búcsú. Ebben az időszakban mind a három misén mondják a kilencedet. Szent Antal ünnepén megszentelik a liliomokat a mise végén, ha kinyíltak már. Liliomszenteléskor a hívek feltartják a vitt liliomot, hogy a pap megszentelhesse. De akinek nincs, az is kap kimenetelkor. A liliomszentelés után megáldják a gyermekeket is, sajnos, egyre kevesebben vannak.

A Szent Antal-tisztelet egyik formája a keddi böjtvállalás, amikor az emberek imádkoznak valamilyen ügyük érdekében: egészségért, szolgálatért, családi békességért, gyermekükért, a részeges férj kigyógyulásáért, per és vizsga jó kimeneteléért, elveszett tárgy megtalálásáért, stb. Ilyenkor szigorúbb böjtöt - a napi kenyér és víz magukhozvételét -, vagy enyhébbet - a délig való ételmegvonást - választják. Misét is szoktak fizetni kéréseik teljesítéséért, és hálából, ha meghallgatást nyertek. Elterjedt imaforma a *kis kilenced*, amelyet kilenc egymást követő nap végeznek, általában Szent Antal imakönyvből imádkozva, otthon vagy a templomban. Sokan egész évben végzik a kilenced valamelyik formáját, mert annyira megszeretik. Ez tehát a mélyebb vallásosság, ájtatoskodás eléréséhez vezet, a kenyérosztással, adakozással együtt.

Régebben - 4-5 éve - szokás volt a Szent Antal-lánc. Ez olyan imaforma, amelyet több példányban - általában 13-szor - írnak le és rejtenek el a templom padjaiban, a Szent Antal oltáránál vagy máshol, és kötelezik megtalálójukat, hogy ők is írják le ugyanannyiszor. Ha megteszik, akkor egy kérésük teljesülését ígérik. (Ezeknek elemzésére a későbbiekben még visszatérek.)

Egyes hívek megérintik a pap miseruháját, amikor az a Szent Antal oltáránál elmondott ima után a főoltárhoz indul vissza. Ez a cselekedet már a mágikus szemléletet tükrözi: ha megérinti a „szentet”, akkor ő is részesül benne.

Túlzott tiszteletre utal, ha az Oltáriszentség helyett először Szent Antalt köszöntik keresztvetéssel, térdhajtással, meghajlással, vagy ha a vasárnapi misét felcserélik a keddre.

De nemcsak római-katolikusok járnak ebbe a templomba, hanem ortodoxok, görög-katolikusok, sőt, reformátusok is megfordulnak itt, leginkább szentünk tisztelete miatt. Főként köztük vannak olyanok, akik nem jó szándékért, hanem valami rosszért kérik a Szent segítségét: pl. szeretnének valakit „megcsináltatni“ vagy rosszat kívánnak szomszédjuknak, ismerősüknek. Ezeket az eseteket az ott szolgáló szerzetes papok próbálják kiszűrni, amikor megkérdezik, hogy milyen szándéokra kérték a miseszolgáltatást, valamint a szentbeszédekben is tanítják a hívőket.

Vannak azonban olyan örvendetes események, amikor az emberek megtapasztalják Szent Antal közbenjárását: pl. mejavult az, akiért imádkozott, kapott állást vagy lakást, megtalálta az elveszett tárgyát, stb., és hálát adnak ezért.

A kolozsvári ferences templomba rendszeresen járók közül megkérdeztem néhányat, hogy mely szentekhez szoktak fordulni, és Szent Antal hanyadik helyen áll ebben a sorban. A kapott válaszok mindegyikében az első három közt volt ő is, Szent József és Mária vagy Ferenc és Klára mellett. Egyikőjük így fejezte ki magát: *„Ha valami bajom van, csak Szent Antalhoz fordulok. Ferentől azt kérem, hogy segítse meg az atyákat. Tőle ilyen nagyobb dolgokat kérek, nem olyan apró-cseprő dolgokat, mint Szent Antaltól.“* Ez a gondolat igen találóan fejezi ki a közfelfogást, hogy Szent Antalhoz a hétköznapi gondok megoldásáért folyamodnak, melyek azonban igen sűrűen jelentkeznek az emberek életében. Nem véletlen tehát annak a népszerűségnek a kialakulása, amelynek Szent Antal örvend: az ügyes-bajos dolgok elhárításában megtapasztalt segítség nagy hálát fakaszt a szívekben, és tanúságtétellel továbbgyűrűzik a társadalomban, annál inkább, minél sérülékenyebbnek, védtelennek érzi magát az egyén a problémákkal küszködve. Ezt tükrözik azok a „levelek“ is, amelyeket a függelékben gyűjtöttem össze. Most ezek néprajzi elemzését kísérem meg.

A Szent Antal-levelek elemzése

Az emberek szorult helyzetükben mindent megpróbálnak, csak hogy a „veszedelmet“ kivédjék. A vallásos ember bizalmát Istenbe veti, elsősorban tőle remél segítséget, és hozzá fordul mindenkor, hiszen Jézus is arra biztatott, hogy merjük Őt Atyánknak nevezni, kérni Tőle. A szentek pártfogolják ügyeinket, de a mi szívünk „alakul

át“ közbenjárásukért esedezvén: így tanulunk meg alázattal kérni, lankadatlanul imádkozni, jócselekedeteket gyakorolni.

„A szó elszáll, az írás marad“ - tartja a közmondás. Az írott formához valóban kapcsolódik egy olyan érzés, hogy fontosabb, maradandóbb, nyomatékosabban közvetíti a gondolatokat, mint a szóbeli. Valószínűleg ez az alapmagatartás az életrehívója a Szent Antal-leveleknek is: az emberek úgy vélik, hogy jobban meghallgatást nyernek kéréseik, ha leírják őket, mint ha csak szóban mondanák el. Ezért találunk a Szent Antal-perselyben sokszor olyan irományokat, amelyek az egyének személyes sorsáról árulkodnak. A személyes, vallomások jellegű, megfogalmazásuk, valamint a továbbítás módja - a perselybe dobás - miatt nevezem őket általánosan „leveleknek“, holott némelyikük ima, fohász, vagy a Szent Antal-lánchoz hasonló formát ölti magára.

Külön kell beszélnünk a magyar és a román nyelvűekről, mert egymástól igen eltérő szemléletmódot képviselnek.

A magyar Szent Antal-levelekről a közelebbi vizsgálódás után derül ki, hogy nem csak Szent Antalhoz íródtak, hanem a „címzettek“ közt szerepelnek mások is, mégpedig:

- Isten: 2., 3.a.b.
- Isten és Mária: 4.a., 6.
- csak Mária: 4.b.
- Jézus: 13.a.b.
- pap és Jézus: 7.a.b.
- pap: 6.,
- a pap impliciten: 9., 11.
- „Istennek hívei“: 8.
- az „emberek“: 12.

Kifejezetten csak az 5.a.b.c. levelek szóltak Szent Antalhoz, egy pedig - a 10-es - címzés nélküli.

Formájukat tekintve levélhez hasonlóak, mivel nagy többségük megszólítással és befejezéssel rendelkezik, még ha ez utóbbi csak egy rövid „Amen“ szócska is, egy pedig lánc formájú (6.). A magyar leveleknél csak három esetben (7.a.b., 9.) találhatunk aláírást, ötnél a tartalomtól tudhatjuk meg, hogy „édesanya“ (3.a.b., 5.a.b.c.), egynél férj (6.), és egynél feleség (13.b.) írta. Általában úgy fogalmazznak, mintha a címzett ismerné helyzetüket, csak éppen emlékeztetésként fordulnának hozzá.

Tartalmuk hol ima- (1., 9., 11.), mise- (7.a.b.) vagy segítségkérő (2., 3.a.b., 4.a.b., 5.a.b.c., 8.), hol kívánságot (10., 13.a.b.) vagy véleményt (12.) fejeznek ki.

A román nyelvű levelek címzettje már jóval nagyobb arányban Szent Antal (20., 22.a.b., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32.a.b., 35., 36.), de íródtak még:

- Istenhez: 16., 17.
- Istenhez és Máriához: 19., 38.
- Jézushoz és Máriához: 24.
- Istenhez és Antalhoz: 21., 37.
- papokhoz: 23.
- „emberekhez”: 34.
- nincs címzettje a 15.a.b.c.d., 18., 39. leveleknek.

Formájuk már kevésbé levél (20., 21., 22.a.b., 23.), inkább fohász (15.a.b.c.d., 16., 17., 18., 19., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31.), Szent Antal-lánc (24., 32.a.b., 33.a.b.c.m 35., 36.) vagy egyszerű köszönet (38., 39.). „Szerzőik” általában feltüntetik keresztnevüket (15.a.b.c.d., 16., 17., 18., 19., 21., 22.a.b., 23., 25-31., 34., 37.), de pl. a lánc formájúaknál nem teszik ezt (20., 24., 32.a.b., 33.a.b.c., 35., 36., 38., 39.).

Tartalmuk a túlnyomó többségben valamilyen kívánság beteljesítését kérő (15-22., 24-33., 35., 36.), kettő köszönetet nyilvánító (38., 39.), egy pedig megintő (34.). Véleménykifejező nincs köztük.

Az egyedüli olasz nyelvű levélnek Szent Antal a címzettje, és egy édesanya írta, aki a fiáért könyörög benne.

A magyar és a román nyelvű levelek fogalmazásmódjának összehasonlításából kitűnik, hogy a magyarok kötetlenebbek, az ügyeiket a saját szavaikkal előadók, míg a román nyelvűek írói inkább ragaszkodnak egy bizonyos formulához: a fohászéhoz vagy a Szent Antal-láncéhoz, és fenköltek, keresettebb szavúak. Céljaik elérésének érdekében mintha hízeleznének annak, akihez fordultak, ezért találhatunk köztük még két oldalas levelet is.

A tartalmuk szempontjából lényegesen elkülönülnek egymástól, mivel a román nyelvűekben a kívánságok közt sokszor megjelenik az, hogy védelmet kapjanak a gonosz szellemek, a rontás ellen míg a magyarokban ez egyszer sem fordul elő. Csúpan egy magyar levélben óhajtanak szerencsét, a románokban meg sokszor előfordul ez, bár nem illik azon „kiváltságok” sorába, amelyekért Szent Antalt kérni szokták.

Záradék is csak egy esetben lelhető fel a magyar levelek között, a románokban viszont annál többször szerepel, mégpedig időnként fenyegető hangvételű. Például a 24. levél záradékában ezt olvashatjuk: „*Cine va gasi acest bilet si-l scrie de 13 ori si sa duca in fiicare Marti cite un bilet la biserica la icoana lui Sf. Anton, iar dupa 13 saptamani mare*

bucurie va avea, de nu o mare nenorocire. Nu intrerupeti lantul lui Sf. Anton!“ Egy másik szerint 25-ször kell lemásolni és egymást követő napokon a templomba elvinni. A 34-esben keveredés történik, mert 29 példányban kell leírják, és már 13 napra várhatják a szerencsét, ha megtették, vagy a szerencsétlenséget, ha nem. A 36.b.1.2.3. változataiban pedig 13-szor kell a leveleket lemásolni, és 9 kedden át böjtölni, imádkozni.

A rítus sikeréhez hozzátartozik, hogy egy bizonyos cselekedetet, szöveget, szokássorozatot minél kevesebb változtatással vigyenek végig, mert ha a „törvényt“ megszegik, akkor a rítus hatástalanná, sőt, ellenkező előjelűvé válik, mint ahogy a fenti példa tanúsítja. Az ismétlések nyomatékosító, rögzítő funkcióval rendelkeznek: az „imák“ 13- vagy 25-szöri lemásolásával, továbbadásával, a hozzá kapcsolódó kitételek - böjt, ima, stb. - elvégzésével lesz a rítus teljes, befejezett, és eredményes, csak akkor remélhető a jól megérdemelt jutalom. Nem az isteni kegyelemben bíznak tehát mindenkinek felett, hanem a saját cselekedetük után járó „fizetséget“ követelik.

Figyelemreméltó az ismétlések száma, hiszen valamit pont 9-szer, 13-szor, 25-ször, 29-szer (ez utóbbi szerintem tévedés) kell megtenni. A számok nagy jelentőséget kapnak nemcsak a Bibliában vagy más ókori hagyományban, hanem a népi szemléletben is. A kilenced és a 13-szori ismétlése egyes imáknak (pl. a Szent Antal-olvasójában is) megszokott forma az egyházi gyakorlatban, de a 25-ös és a 29-es számmal még nem találkoztunk, ezek valószínűleg a néphagyományból szivárogtak be.

A felsoroltakból következtethetünk arra a világrépre, amely a levelek mélyrétegében nyugszik. Általánosságban a magyar nyelvű levelek egy olyan szemléletmódot tárnak elénk, amely pragmatikus: főként a hétköznapi gondok enyhítését kéri az isteni kegyelemben bízva, némelykor túlságosan is csak Antalhoz fordulva (pl.: 5.a.b.c.), a román nyelvűekben pedig a csodaváró mágikus-babonás világnézetre bukkanhatunk.

Összefoglalás

Dolgozatom célja az volt, hogy a kolozsvári ferences templomban élő Szent Antal-kultuszt történelmi gyökereivel együtt mutassam be, és hogy egyes még élő tiszteleti formákat - jelen esetben a Szent Antal-leveleket - részletesebben tanulmányozzak.

Véleményem szerint fontos tudnunk ezekről, mert hű tükrei íróik világképének, melyek - mint láttuk - sok esetben a mágikushoz közelebb állnak, mint a keresztényhez.

Néprajzusként örülök annak, hogy ilyen „jelenségeket“ figyelhetek meg, teológiát tanulóként azonban szükségét érzem a hitelvek minél szélesebb körű megismertetésének.

A Szent Antal tisztelet vizsgálatának során több olyan cselekedetre derült fény, amelyet a templomba járó hívek gyakorolnak, és „mágikusnak“, túlzó formáknak bizonyulnak: Ilyen például a pap miseruhájának megérintése, Szent Antal „köszöntése“ az Oltáriszentség előtt, a vasárnapi mise felcserélése a keddivel, a fekete-misék kérése, vagy a Szent Antal-levelekből kibontható világszemlélet. Ezek mind a vallásosság variáns formái, úgy is mondhatnám, velejárói, mivel az elméleti teológia helyzeti megvalósulásaihoz tartoznak. Vigyáznunk kell azonban arra, hogy ezek ne távolodjanak el túlságosan az invariáns formától.

Függelék

Az itt következő imákat, könyörgéseket, köszöneteket a kolozsvári ferences templom Szent Antal perselyében találták az ott szolgáló szerzetesek. Ezeket 1996 nyaratól 1997 májusáig gyűjtöttem össze. Kétharmaduk román, egyharmaduk magyar nyelven íródott, de van közöttük egy olasz is.

A szövegek lejegyzésénél próbáltam megőrizni azt a formát, amelyet írója használt: helyesírásában, betűtípusában, sorhosszúságában, bekezdéseiben az eredetit kívántam minél hűbben lemásolni. Ezáltal a fohászok „szerzőit” jobban megismerhetjük.

1. TISZTELT

PLÉBÁNUS URAK!

KÉRNÉM SZÉPEN FOGLAJÁK

IMAJUKBAN AZ ELHUNYT

HOZZÁM TARTOZÓKAT NÉVILEG:

- GYÖRGY JÓZSEF EGERESI - ÁLDOZAT 1944 - OKTOBER.

- GYÖRGY IIIONA - EGERES

- GYÖRGY VILMOS - BUDA-PEST

- KELEMEN JÁNUS - BIKAL

- KELEMEN IIIONA - BIKAL

- KOLLÁR ISTVÁN - EGERES

- A TÖBI ELHUNYT HÓZZÁM TARTOZÓKÉRT.

KÖSZÖNÖM SZÉPEN

ISTEN AGYON ERÖT A NEMZET-

ÜNKNEK és A JÓ AKARATÚ

EMBEREKNEK! (A4-es ívre írták golyóstollal.)

2. Ima

Drága Mindenható Jó Istenem. Kérlek halgasd meg kérésemet

Szent fiadért az Úr Jezusért.

Családi békességünkért, egészségünkért, szeretetért, bölcsességért,

sikerét és szerencséért.

Küld Szent lelkedet hozzánk és a távolba valókra.

Drága Jó Atyám köszönöm, hogy eddig is velem voltál és
megsegítettél, továbbrais légy velem

Amen

(Vonalas füzetlap egy részére íródott golyóstollal.)

3.a. Könyörgök a Jó Istenhez

hozza haza a drága
gyermekem. Katit, nem
tagadhatja meg az
Édesanyát. Bocsásd meg
Drága Istenem bűnét a
leányomnak, világosisd
meg az eszméjét. Amen

b. Katikám, kislányom
könyörgöm gyere haza.
Drága Jó Istenem könyör-
göm világosisd meg az
eszét a leányomnak és
kérlek térítsd vissza
hozzám az Édesanyához
Könyörgöm Jó Istenem hallgass meg

Amen

(Mindkét változatot kis papírdarabra írta golyóstollal ugyanaz a személy.)

4.a. Uram segisd meg ezt a
családot a bajtól adjál
egészséget békességet őriz
meg a bajtól adjál ezek
nek a fiuknak jó gon-
dolkozást ne had el vesz
ni őket halgas meg Uram
Őrizd a bajtól kérlek
halgas meg Mária Isten

anya drága jó Maria

b. Maria isten anya ő
rizd meg ezt a csalá
dot a bajtól adjál egé
sséget békességet ne
had el veszni ezeket a
fiukat adjál jogondol
kozást őrizd a baj
tól a testvéreimet is Ámen

(Mind a kettőt ugyanaz a személy írta egészen kicsi papírdarabra, golyóstollal. Még az '5.a.b.c. is tőle származhat a kézírás alapján.)

5.a. Paduai Szent

Antal

Egy bánatos anya fordul
hozzád kérésre akinek
fia elvan romolva segisd
meg és ne hagyd el veszni
minden kedden jövők hozá
zád és kérlek segisd meg

Ámen

b. Páduai

Szent Antal

fogad szeretettel
ezt a levelet
egy bánatos
édes anyától aki
nagyon szenved
és bánatos fia-
mától aki el van
zúlve nagyon
nagyon sokat iszik

segisd meg Szent

Antal ne had el

c. Páduai

Szent Antal

Halgasd meg a kérésemet

egy nagyon tiszta szívű

anya fordul kérésekkel

hozzád nagyon bánatos va-

gyok segíts meg oldani a

nehésségemen van egy fi

am nehéz helyzetben segí

sd meg álitani a bajjal és

adjál neki jó gondolkozást

kérlek halgasd meg és őrizd

a bajtól

(Mindhárom változatot kis papírdarabra írta ugyanaz a személy, golyóstollal.)

6. Imádság..

Drága Szepőlöten Szűzanyám, kérlek imátkoz érettem,

Szereteiért a Jó Istenhez a mi egészségünkert, család:

feleségünkert a mi szülőnkert. Aki ezt az imát megkapja

25 ször leírja, 25 nap a templomba elviszi, 25 nap

után nagy örömebe lesz része. Drága jó Atyám, köszönöm

hogy eddig is velem voltál és megsegítettél.

Ámen.

(Kis papírdarabra, golyóstollal.)

7.a. Tisztelenő úr, kérem misét szolgáltatni

a drága gyermekeim jó egészségéért, családi boldog-

ságért két unokám egészséges és jó tanuló szófogadó

legyenek Budaörsi munkahelyük megtartásáért.

88 éves Édesapámért, az én jövőmért kérem

Jézusom segítsen. T.K. a második házasságunk boldog

és szép legyen életünk végéig, ovjon Jézusom minket
a rosszakaroktól. Jézusom Tisztelendő atyám
köszönöm György E. 60 éves
(Kis vonalas papírdarabra, golyóstollal.)

b. Tisztelendő atyám kérem misét szol.
az én jövőendő boldog II ik házasságomért
a T.K. személyért ő az aki feleség
nek akar, drága gyermekeimért
Budaörsön, Édesapámért 88 éves
a drága Jézusom segítsen
a TK val való boldog házasságba
György Erzsébet 60 éves
(Kis noteszlapra, golyóstollal.)

8. Mélyen tisztelt
Istennek hivei
Sajnos szomorú körül-
mények közöt lakás
nélkül maradtam.
62 év május 17-től
hánykolodom az öcsem
mel etyüt, hol az erdő
hol, a park, meg az
álmás. Kéremszépen
önöket elő segíteni egy
olcso kis házbérben
lako szobához, vagy egy-
házi lakáshoz.
Választ a Szent Antal lábához
Mária névre. Isten álgya
(Kockás füzetlapra, golyóstollal.)

9. Ímádkozanak

érettem

Zöld Mária

(Kis vonalas papírdarabra, golyóstollal.)

10. családi békesség. (pace în familie)

egészség az egész családnak (sănătate pt. familie)

gazdagság és öröm (spor pt. familie)

(Kis papírdarabra, golyóstollal.)

11. Valahányszor segítségét

kértem Szent Antalnak

mindig segített. Fiam, aki

az Ő nevét viseli, hosszú

idő óta nem ad hírt magá-

ról.

Bánatomban kérek segít-

tő imát, hogy egészségesen

láthassam viszont mielőtt

eltávozom e síralom

völgyéből

(Kis papírdarabra, golyóstollal.)

12. Minden embernek kötelessége, saját nemze-

tiségét tisztelni, szeretni, ápolni, fejleszteni

megérdeni, tisztának tartani.

Isten nem határokat adott, hanem

nemzetiségeket.

A hamis határok a kevert nemzetiségekből

alkotott határok.

A nemzetiség Isten ajándéka, amit senkinek

jogában nem áll elvenni, v. megaka-

dályozni fejlődésében, még csalival sem.

Elvenni egy nemzetiségnek jogait,

annyit jelent mint megtagadni a
Teremtőt.

Ápoljuk a szépet, a jót, a tisztát
h, az áldás örök legyen.

A nemzetek, egyneműek kell legyenek
mert másképpen „Diktatúráról“ beszélhe-
tünk. Tudni több nyelvet, tanulni több
nyelvet, azt jelenti: szeretni az embereket.

Kötelezni tanulni más nyelvet az azt
jelenti: elvonni nemzetiségétől! Bűn!
(Kis papírdarabra, golyóstollal.)

13. a. Kérlek Jézusom gyógyisd meg
a bátyám lelkét, hogy térjen hozzád
Uram addj erőt édesanyának
és minden édesanyának add hogy
minden ellenségem forduljon felém
mert nagyon beteg vagyok addj ezt a két szép fiattal, hogy egyezzen aki
é ez az esküvői hívó levél és adj
az egész villágon egészséget különösen a rá szorultaknak
Addj nekem erőt, hogy tudjak segíteni mindenkin, ahogy eddig
Könyörölj érettünk

b. Jézusom segítsd meg, hogy tudjak uralkodni
minden nehézségen és ellenségen ami rajtam a
lelkemen fekszik. Könyörölj
adj az egész villágnak egészséget és gyógyisd be a
sebeimet, hogy olyan legyek
amilyen voltam, nagyon nagy
sebbem van a bűneim mit minden
Kedden siettek elléd tárn. Kérlek akié ez az
esküvői meghívó adj megegyezést a két sz fiattalon
adjat, hogy testvéreimmel egyezzek könyörölj ezért a drága
fiúért kinek a képét most ide beteszem adj meg.

hogy egyezek férjemel Drága Jézusom hallgasd meg

(E két fohászt esküvői meghívó belsejére írták, az utóbbihoz egy fényképet is tettek. Azonos személy írta, mindkettőt golyóstollal.)

14. San Antonio ti prego

aiuta mio figlio Călin.

Fa che lui trovi

lavoro e risolvere i

suoi problemi con i

soldi.

Grazie.

(Egy kicsi kockás papírra, golyóstollal.)

15. a. Mariana, Cristina, Costel și Claudia se

roagă pt. sănătate, noroc, fericire, reușită

la examene, luminarea minții la învățătură,

reușită la servicii, îmblinzirea dușmanilor,

spor și belșug în gospodărie, apărare de

necazuri și nenorociri, pace, liniște,

înțelegere îndepărtarea și griji noi

tuturor dușmanilor știuți și neștiuți.

Odihnă vesnică și iertarea pacatelor

tuturor sufletelor din purgator.

(Kockás füzetlap felére, golyóstollal. Ezt és a következő hármat azonos személy írta.)

b. Mariana, Cristina, Claudia și Costel

se roagă pt. sănătate, noroc, fericire

reușită la examene, pace, înțelegere,

apărare de necazuri și nenorociri,

realizarea dorințelor spor și belșug

în gospodărie îndepărtarea și

griji noi tuturor dușmanilor știuți și

neștiuți.

Odihnă vesnică și iertarea

păcatelor tuturor sufletelor din
purgator.

(Közepes nagyságú noteszlapra, golyóstollal.)

c. Cristina, Claudia, Mariana și Costel. se roagă pt luminarea
mintii la învățătură, reușită
la examene, sănătate, noroc
belșug, pace, înțelegere,
apărare de necazuri și nenoro-
ciri îndepărtarea și griji noi
tuturor dusmanilor știuți și
neștiuți.

(Közepes nagyságú noteszlapra, golyóstollal.)

d. Mariana, Cristina, Claudia și Costel
se roagă pt. sănătate, noroc, fericire, realizarea
dorintelor, sor și belșug în gospodărie, servicii,
liniște, pace, înțelegere, reușită la examene,
servicii, luminarea minții la învățătură,
îmbliinzirea dusmanilor, apărarea de necazuri
și nenorociri, griji noi și îndepărtarea tuturor
dusmanilor știuți și neștiuți.

Odihnă vesnică și iertarea păcatelor
tuturor răpotașilor.

(A4-es lap felére, golyóstollal.)

16. Călin se roagă la Dumnezeu să-i
întregească credința, să-i dăruiască
în continuare iubirea, să-i apere soția
Romana și cei doi copii Iasmina și
Cosmin, iar celor care l-au legat prin
blesteme să le arate adevărul, să le
îmbuneze sufletul și să le arate credința

în El. Amin.

Data 10

(Kis papírdarabra, golyóstollal és ceruzával.)

17. Maria (Puşa) se roagă Bunului
Dumnezeu pentru sănătate și să-mi dea
Dumnezeu liniste sufletească și mîngîire
în desperarea mea în urma morții fulgerătoare
a soțului meu.

Doamne apără-mă de dușmani și oameni
răi, îndepărtează de mine desperarea și
desnădejdea

Doamne îndrumă-mi pașii spre bine
(Közepes nagyságú noteszlapra, golyóstollal.)

18. Geta, Dan, Roxana, Dănuț, Cătălin.

Bolnavă

Pt. sănătate și liniște în familie și
credință

(Vonalas füzetlapról leszakított papírcsíkra, ceruzával.)

19. Gheorghe, Aurora și
Georgiana se roagă la
bunul Dumnezeu și la Maica
Domnului pentru sănătate,
noroc, spor în casă și
îndepărtarea tuturor

dușmanilor știuți și neștiuți
(Közepes nagyságú noteszlapra, golyóstollal.)

20. Sfinte Antoane,

Stau în fața colii albe și mă gîndesc
ce cuvinte să folosesc pentru a te implora
să mă ajuți la examenul pe care îl dau.
Si totuși nu pot spune decît că te rog

din suflet să-mi îndeplinești și mie această dorință. Oricare ar fi rezultatul, eu îți mulțumesc profund că m-ai ascultat și m-ai înțeles.

Good bless us.

(Vonalas füzetlapra, golyóstollal.)

21. Prea bune și milostiv Sfinte Antoane, în această sfântă zi de marți, ziua sfinței tale, roaba lui Dumnezeu Camelia te roagă să mijlocești de la bunul D-zeu pentru mine îndurare, milostivire, ajutor în această clipă grea a vieții mele. Sfinte Antoane, inima mea s-a implut de multe păcate, tu prea sfinte Antoane esti plăcut și iubit în fața lui Dumnezeu. Te rog, roagă-te pentru mine păcătoasă și ajută-mă să dobândesc de la D-zeu harul pe care îl cer: să-mi rezolve azi profesorul Opriș ore la facultate și să lucrez începând de săptămâna asta aici la Cluj la facultate. Îți mulțumesc Sfinte Antoane să se umple gura mea de laudă către bunul D-zeu și către tine și mă leg Sfinte Antoane să țin 7 marți întru cinstirea ta și întru mulțumire pentru ajutorul Tău.

Amin!

(Nagyobb noteszlap mindkét oldalára, golyóstollal.)

22. a. Doamne Sfinte Antoane

ajută-mă ca pe admiral.

Necazul care s-a abătut

asupra mea depărtează-l de la

mine, dă-mi liniște și oameni

buni. Iustin

b. Doamne sfinte Antoane

ajută-mă, ca pe Admiral să

scap din năcazul care

sa abătut asupra mea

Iustin.

(Mind a két változat egy-egy vonalas füzetlap feloldalára íródott.)

23. Vă rog să

vă rugați pentru

mine și pentru

familia mea

pentru sănătate

alungarea duhuri

lor rele și pentru

dușmani mei

roaba Floarea

lui Dumnezeu.

mulțumesc

9 martie

(Közepes nagyságú noteszlapra, golyóstollal.)

24. Sf. Antoane esti mare făcător de

minuni. Dumnezeu te-a înzestrat să-l ții în

brațe pe Isus, ești ajutorul celor în necaz

Cine va găsi acest bilet și-l scrie

de 13 ori și să ducă în fiecare

Mărți câte un bilet la biserică la icoana

lui Sf. Anton, iar după 13 săptămâni
mare bucurie va avea, de nu o mare
nenorocire. Nu întrerupeți lanțul lui Sf.
Anton!

Doamne, împlinește-mi dorințele!

(Kis papírdarabra, fekete golyóstollal.)

25. Acatist 5. XI. 96.

Alexandra se roagă la

Sf. Anton pentru toată lumea

se roagă pentru familie să

aibă sănătate, fericire, noroc,

- îndepărtarea farmecelor,

înțelegere, belșug.

- se mai roagă pentru la

desfacerea cununilor, îndepă-

rtarea farmecelor, fericire,

noroc, sănătatea ei.

- soarta să apară cât mai

repede

- băieții să se hotărească:

- Dragoș, Feri, Victor, Relu

etc.

- înțelegere cu fratele, părinții

colegii și șefii.

- mutarea ei la Gara de

Nord sau Otopeni. Amin

(Közepes nagyságú noteszlap mindkét oldalára, golyóstollal.)

26. ACATIST

VASILICA SE ROAGĂ LA SF. ANTON

PENTRU SĂNĂTATEA EI ȘI A FIICEI ȘI SĂ AIBĂ

ȘI EI COPII.

ÎNDEPĂRTAREA DUȘMANILOR ȘI DUHURILOR RELE

SPOR LA SERVICI ȘI-N GOSPODĂRIE ȘI BUNĂ
ÎNȚELEGERE ÎN FAMILIE ȘI SERVICI.

(Kockás füzetlap felére, golyóstollal.)

27. Acatist

Maria se roagă la Sf. Anton pt.

sănătatea fiilor ei Emil și Emilia.

Să-i ferească bunul Dumnezeu de.

accidente, oménii dusmănasi și răi

Să-i lumineze la minte și să-i

aibă succes la examene.:

Să ne ferească Dumnezeu de

făcături si îndepărtarea dușmanilor

și duhurilor rele.

Spor în gospodărie și la servicii și bună înțelegere în

familie și servicii.

(Vonalas füzetlapra, golyóstollal.)

28. ACATIST

Luxita se roagă la Sf. Anton

pentru sănătatea fiilor ei Ramona

și Cristian să-i ferească bunul

Dumnezeu de accidente, de

oamenii dușmănoși și răi

- Să-i lumineze la minte și să

aibă succes la examene

- Să ne ferească Dumnezeu de

făcături și îndepărtarea dușmanilor

și duhurilor rele.

- Spor în gospodărie și la serviciu

și bună înțelegere în familie și

la servicii.

(Kockás füzetlap felére, golyóstollal.)

29. ACATIST

- Marilena se roagă la Sf. Anton
pentru sănătatea familiei a soțului
- Laurențiu și a copiilor Monica, Ionuț
și Loredana să-i ferească bunul Dumnezeu
de dușmani de accidente și rău.
- Să-i lumineze la minte să fie cuminți
ascultători și succes la învățătură și
la examen.
- Îndepărtarea dușmanilor și duhurilor
rele, spor le servicii și în gospodărie
și bună înțelegere în familie și servicii.
(Kockás füzetlap felére, fekete golyóstollal.)

30. Acatist Păuna Angela

Angela se roagă la Sf. Anton
Pentru sănătatea lui
Ion Angela Daniela Rodica Ana-Maria
Daniela Marian Mihaela Roxana
se mai roagă pentru înțelegerea
în familiile lor pentru
bunui mers în servicii
pentru îndepărtarea farmecelor
pentru îndepărtarea băuturi
de Daniel și Marian. pentru
Bunu mers în servicii
Pentru ca familia lui
Marian și Daniel se meargă
bine și să se iubească
între frați și cumnate
și între părinți să
nu fie ceartă. Să iubească
pe bunu Isus, și să aibă
noroc. (Kockás füzetlapra, golyóstollal.)

31. Acatist

Georgeta se roagă la Sf. Anton pentru
sănătatea copilului meu Bogdan,
pentru a fi ferit de neazuri, accidente.

Pentru sănătatea familiei mele-
a mea Georgeta a soțului meu
Costache, pentru ferire de farmece
pentru bunul mers în familie,
spor la toate trburile gospodărești.

Să ne ferească de accidente, de
dușmeni, de duhuri rele.

Pe fiul meu să-l lumineze

Dumnezeu la minte să fie
ascultător și buna înțelegere între
soți. (Vonalas füzetlap felére íródott, golyóstollal.)

32.a. Rugăciune

Sfinte Antoane, cel mare de Pado-
va, sfânt al minunilor, ocrotitorul
plin de iubire al sufletelor noastre
cu inima copleșită de amărăciune,
la cine aș putea să alerg, dacă
nu la tine câtă încredere mi-ar
trebui să am în tine pe care toți
te numesc, sfântul minunilor.

În slava cerească în care Dzeu te-a
așezat ca să-ți răsplătească virtu-
tile eroice, vei putea oare să uiți
pe cei ce aleargă la tine făcînd
minuni. Va fi oare cu puțință să
rămii cu inima nemișcată la
vederea suferințelor mele. Lumea uită
prieteniile căzuți în nenorocire,

tu însă ești statornic
și-n timp de restriște mai tare
împărtășești lucrurile cerești celor
Fiind ocrotitorul meu,
(spui dorințe) te implor scoate-mă
din această strîmtoare, vezi cum sunt
de doborită sub povara
necazurilor ce mă apasă și a
ispitelor ce mă încearcă, nu văd
în jurul meu decît întuneric și
dezamăgire, o rază de speranță gă-
sesc în puternicia ta, protecția și
nemărginita ta bunătate. (Se spune
Tatăl nostru la rînd 13 zile sau
13 marți consecutive, se postește
pînă la prînz, sau pînă la în-
toarcerea de la biserică.

Se spune în cele 13 marți de
13 ori rugăciunea de mai sus și
de 13 ori „Tatăl nostru“. Cel mai
sigur pentru realizarea dorințelor
este să scrii rugăciunea de mai
sus, cu explicația procedurii și să
lasă la biserică lîngă statuie Sf.
Anton cel bun de Padova, sfînt
al minunilor mărețe.

Amin.

(A4-es lap felének mindkét oldalára, golyóstollal.)

b. Rugăciune,
Sfinte Antoane, cel mare de Padova,
sfînt al minunilor, ocrotitorul plin
de iubire al sufletelor noastre, cu inima
copleșită de amărăciune, la cine aș putea

să alerg, dacă nu la tine. Câtă încredere mi-ar trebui să am în tine, pe care toți te numesc Sfântul minunilor“.

În slava cerească în care Dumnezeu te-a așezat ca să-ți răsplătească virtuțile eroice, și putea oare să uiți pe cei ce aleargă la tine făcând minunii. Va fi oare cu puțință să rămâi cu inima nemișcată la vederea suferințelor mele. Lumea uită prietenii căzuți în nenorocire , tu însă ești statornic și în timp de răstriaște mai tare împărtășești lucrurile cerești celor devotați ție. Fiind ocrotitorul meu (spui dorința) te implor scoate-mă din această strâmtoare. Vezi cum sunt de doborât sub povara necazurilor ce mă apasă și a ispitelor ce mă încearcă. Nu văd în jurul meu decât întuneric și dezamăgire, o rază de speranță găsesc în puternicia ta, protecția și nemărginita ta bunătate. (Se spune „Tatăl nostru“ la rând 13 zile sau 13 marți consecutive, se posteste până la prânz sau până la întoarcerea de la biserică)

Se spune în cele 13 marți de 13 ori rugăciunea de mai sus și de 13 ori „Tatăl Nostru“. Cel mai sigur pentru realizarea dorințelor este să scrii rugăciunea de mai sus ca explicația procedurii să o dai în fiecare marți sau să o lași la biserică lângă statuia Sf. Anton cel bun de Padova, Sfânt al minunilor mărețe.

Amin

Dacă vrei poți lua foaia dacă nu, lasa altuia să o ia

Amin

(Vonalas fűzetlapra íródott, golyóstollal, mindkét oldalra.)

33. a. Rugăciune

Isuse Cristoase și Maria Preacurată
îndură-te de mine și spre ai mei.
Fă să se împlinescă a noastră
dorință. Cere de la Bunul Dumnezeu
să ne ierte greșelile noastre să ne
apere de neazuri și de nevoi,
de război și de tot răul. Cine
va scrie această rugăciune
de 25 de ori, și o va duce la
biserica în fiecare zi după 25 de
zile va avea o mare bucurie.
Mulțumescu-ți Doamne. Amin.
(Kicsi papírra íródott, golyóstollal.)

b. Rugăciune

Isuse Hristoase și Marie Preacurată
îndură-te spre mine și spre ai mei, fă
să se împlinescă și a noastră dorință.
Cere de la Bunul Dumnezeu să ne ierte
greșeala noastră și să ne apere de ne-
cazuri, de nevoi, de război și de tot
răul.
Cine va scrie această rugăciune de 25
de ori și o va duce în fiecare zi la
biserica, după 25 de zile va avea o
mare bucurie.

Mulțumescu-ți Ție Doamne!

(Kis papírdarabra gépelt szöveg, két példányban.)

c. A fenti szöveg változatlanul még négy példányban, kettő azonos írással A4-es lap felére golyóstollal, egy szószedet lapjára, és egy szintén egy fél ívre golyóstollal.)

3. „Maica Domnului vă
roagă să nu-l supărați
pe Dumnezeu cu vorbele.“

Cine va găsi acest bilet
și-l v-a scrie de 29 ori, va
avea peste 13 zile o mare
bucurie, iar cine nu-l
v-a scrie, v-a avea o
mare supărare

Mănăstirea Agapia

(Egy kis papírdarabra íródott golyóstollal.)

35. Rug. Către Sf. Anton!

Sf. Antoane, tu care ai fost
înzestrat de Dzeu, să fii izbăvitorul
celor sărmani, și ajutorul celor
săraci, pt. că într-o zi de marți
te-ai născut, într-o zi de marți
ai murit, pt. că azi este marți
îndeplinește-mi rugăciunea mea.

Cine va găsi această rugăciune
să o scrie de 13 ori în 13 marți
la rînd și va avea o mare bu-
curie, iar de va întrerupe șirul
rug. O mare nenorocire se va
abate asupra lui.

Amin (A4-es lap felére írták golyóstollal.)

36. A következő imádság 19 példányban szerepel:

Rugăciune la Icoana Sf. Anton
Sfinte Antonie, tu care ești cel
mai mare făcător de minuni.
Tu, care ai fost destinat să-l ții
în brațe pe Isus de mic copil.

Tu, care celor săraci ești sprijin și biruință.

Întro-zi de marți te-ai născut.

Într-o zi de marți ai lăsat să fie rugăciune.

Într-o zi de marți ai murit.

Te rog, ascultă-mi rugăciunea și

îndeplinește-mi dorințele! Amin.

A szövegek között abban található eltérés, hogy hogyan tagolják sorokra az imát, és a záradékokban, amelyek hol teljesen hiányoznak (9 esetben hiányoznak, és az írásról megállapítható, hogy egy személyé, mind ceruzával íródott kettőbe vágott A4-es lapokra.), hol a következő változatokban fordulnak elő:

a. Notă: Se face rugăciune la icoană. Se țin 9 marți post și rugăciune

Se scrie în 13 exemplare și se lasă zilnic un exemplar la icoană, pînă se epuizează. (6 példány, amelyből 3-3 tartozik egy kézráshoz, 3 fénymásolt A4-es íven, 2 golyóstollal, egy tollal.

- Az alábbi imazáradékok egy személytől származhatnak, az egyikről azonban lemaradt a befejezés. (Közepes méretű noteszlapra írták őket golyóstollal.)

b.1. Se srie de 13 ori și se lasă la Icoana Sf. Anton, zilnic.
Se țin 9 marți cu post și rugăciune.

b.2. Se țin 9 marți cu post și rugăciune.
Se scrie în 13 exemplare și se depun la icoană în fiecare zi, pînă la epuizare.

b.3. Se scrie în 13 exemplare, 13 zile la rînd
Se ține post 9 marți și rugăciune.

37. Sf. Anton

doamne ajutăne

Octavia Valli

Miorița Cezar

Vubi (?) Daiana (?) Villi

(Gyógyszer használati utasítására jegyezték fel tollal ezt a szöveget, és a hátlapjára: „Servici Ionica“ felirat került.)

38. Mulțumire

Către Dzeu și

Maica Domnului

Prin puterea sf.

Anton pentru

darurile care ni lea dat

Să ne ajute și

pe viitor

(Golyóstollal íródott egy félbe szakított papírdarabra.)

39. Mulțumesc

(Golyóstollal írták rá egy üres papírdarabra.)

JEGYZETEK

1. Tüskés Gábor: *A népi vallásosság kutatása Magyarországon* (Tudománytörténeti áttekintés). In: Tüskés Gábor szerk.: „Mert ezt Isten hagyta...“, Bp. 1986. 22.
2. Tüskés: i.m 24-25.
3. Tüskés: i.m. 26.
4. Schütz Antal: *Mik nekünk a szentek?* In: Just Béla, Lippay Lajos, Nyisztor Zoltán szerk.: *Korunk szentjei*. Bp. 1938. 6.
5. Dr. Török József: *A szentek tisztelete, a szentté avatás története*. In: Dr. Török József: *A magyar föld szentjei*. Debrecen 1991. 9.
6. Török: i.m. 10.
7. Török: i.m. 11.
8. Török: i.m. 11.
9. Török: i.m. 12.
10. Peter Brown: *A szentkultusz*. Bp. 1993
11. Török: i.m. 12.
12. Török: i.m. 13.
13. Török: i.m. 13.
14. Török: i.m. 14.
15. Török: i.m. 14.
16. Török: i.m. 15.
17. Török: i.m. 17.
18. Török: i.m. 17.
19. Dogmatika V. 178.
20. Schütz: i.m. 14-16.
21. Bartha Elek: *A népi vallásosság*. In: Gesztelyi Tamás szerk.: *Egyházak és vallások a mai Magyarországon*. Bp. 1991. 198-199.
22. Tánzos Vilmos: *Keletnek megnyílt kapui*. Kolozsvár 1996. 244.
23. Bálint Sándor: *Ünnepi kalendárium*. Bp. 1977. I. köt. 433.
24. Bálint: i.m. 434.
25. Bálint: i.m. 435.
26. Tomisa Ilona: *Csoda, csodavárás... Pádulai Szent Antal alakja a néphagyományban*. In: Dr. Farkas Attila - Dr. Kerny Terézia szerk.: *Pádulai Szent Antal emlékezete*. Sümeg 1995. 46.
27. Bálint: i.m. 435.

28. Tomisa: i.m. 47.
29. Bálint: i.m. 436.
30. Kovács Gergely szerk.: *Páduai Szent Antal Társulatának története és ájtatossági kalcaza Csík-Somlyón*. Csíksomlyó 1897. 24-25.
31. Bálint: i.m. 438.
32. Dr. Kerny Terézia: *Adalékok Páduai Szent Antal XVII-XVII. századi magyarországi tiszteletéhez*. In: Dr. Farkas Attila - Dr. Kerny Terézia szerk. Sümeg 1995. 31-32.
33. Kerny: i.m. 32.
34. Kerny: i.m. 33-35.
35. Bálint: i.m. 450.
36. Léstyán Ferenc: *Megszentelt kövek*. Kolozsvár 1996. I. köt. 13.
37. Dr. Benedek Fidél - Bágyuj Lajos: *A kolozsvár-óvári templom*. Dés-Kolozsvár 1959. 81.
38. Bálint: i.m. 449.
39. Bálint: i.m. 447.
40. Kovács: i.m. 16-21.
41. Kovács: i.m. 24-26.
42. Kovács: i.m. 26-27.
43. Kovács: i.m. 27-38.
44. Bálint: i.m. 449.
45. Benedek: i.m. 81.
46. Léstyán: i.m. II. köt. 212-213.
47. Benedek: i.m. 35-36.
48. P. Dr. Benedek Fidél szerk.: *Szent Ferenc Hírnöke*. A Ferences Világi Rend lapja. XLI. évf. 6. sz. Kolozsvár 1944
49. P. Dr. Benedek Fidél: *Kolozsvári ferencesek kétszáz éve 1745-1945. A mi templomunk*. Áttekintés a ferences templom életéről. Kolozsvár 1946. 13-20.
50. P. Dr. Benedek: *Kolozsvári ferencesek*. (Betekintés a kolostor életébe). Kolozsvár 1946. 18.
51. *Szent Ferenc Hírnöke*. 1944 június
52. *Szent Ferenc Hírnöke*. 1945 június
53. *Szent Ferenc Hírnöke*. 1946 július-szeptember
54. Ferences Harmadik Rend Tartományi Igazgatósága: *Körlevél a rendi tagoknak*. Kolozsvár 1948. Szent Antalkor. 2.o.

BIBLIOGRÁFIA

BÁLINT Sándor

1938 *Népünk Ünnepei* (Az egyházi év néprajza). Budapest, 264-265.

1977 *Ünnepi Kalendárium* (A Mária-ünnepek és jelesebb napok hazai és közép-európai hagyományvilágából). Budapest, 433-452.

Szerk. Dr. P. BENEDEK Fidél O.F.M.

1944 *Szent Ferenc Hírnöke* (A Ferences Világi Rend Lapja). Kolozsvár, XLI. évf. 6. sz.

Dr. P. BENEDEK Fidél O.F.M.

1946 *A mi templomunk* (Áttekintés a ferences templom életéről). Kolozsvár, 8-21.

1946 *Kolozsvári ferencesek* (Betekintés a kolostor életébe). Kolozsvár, 18-19.

Dr. BENEDEK Fidél-BÁGYUJ Lajos

1959 *A Kolozsvár-Óvári templom*. Dés- Kolozsvár, kézirat

BROWN, Peter

1993 *A szentkultusz* (Kialakulása és szerepe a latin kereszténységben). Budapest, Atlantisz Könyvkiadó.

Szerk. DEDEK Crescens Lajos

1900 *Szentelek élete*. Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság

Szerk. Dr. DIÓS István

1990 *A szentelek élete*. Budapest, Szent István Társulat

DOGMATIKA II. (Az eljövendő örök élet). Gyulafehérvár, 1994

DOGMATIKA V. (I. rész: Általános szentségtan, II. rész: A Krisztusban megigazultak mintaképe). Gyulafehérvár, 1994

DÖMÖTÖR Tekla

1981 *A magyar nép hiedelemvilága*. Budapest, 202.o.

Főszerk. DÖMÖTÖR Tekla

1990 *Magyar Néprajz VII.* (Népszokás, Néphit, Népi vallásosság). Budapest, Akadémiai Kiadó

Dr. ELŐD István

1994 *Vallásosság és vallás.* Katolikus Teológiai Főiskolai Jegyzetek. Gyulafehérvár

Szerk. ERDÉLYI Zsuzsanna

1991 *Boldogasszony ága* (Tanulmányok a népi vallásosság köréből). Budapest, Szent István Társulat

FACCO, Giannina

1987 Padovai Szent Antal. Novi Sad

Dr. FARKAS Attila- Dr. KERNY Terézia

1995 *Páduai Szent Antal emlékezete 1195-1231* (Tanulmányok). Sümeg, Múzeumi Füzetek 3.

Szerk. GESZTELYI Tamás

1991 *Egyházak és vallások a mai Magyarországon.* Budapest, Akadémiai Kiadó

HOPPÁL Mihály

1984 *Szent Antal-lánc avagy a szerencse lánclevele.* Világosság XXV. 12.sz. 769-776.

IJJAS Antal

1968 *Szentek élete.* Budapest, Ecclesia Könyvkiadó

JÖCKLE, Clemens

1994 *Szentek Lexikona.* Budapest, Dunakönyv Kiadó

Szerk. JUST Béla- LIPPAY Lajos- NYISZTOR Zoltán

1938 *Korunk szentjei.* Budapest, Révai nyomda

KOVÁCS Antal Kalliszt O.F.M.

1989 *Páduai Szent Antal.* Budapest, Ecclesia Könyvkiadó

Szerk. KOVÁCS Gergely

1897 *Páduai Szent Antal Társulatának története és ájtatossági kalauza Csik-Somlyón.*
Csíkszeredában nyomtatott Györgyjakab Mártonnál

LÉSTYÁN Ferenc

1996 *Megszentelt kövek.* Kolozsvár, Gloria Könyvkiadó

LEQUENNE, Fernand

1992 *Anton de Padova (Viața și secretul său).* București, Arhiepiscopia Romano-Catolică

MARÓT Károly

1933 *Vallás és mágia.* Ethn. XLIV. 31-44.

1940 *Rítus és ünnep.* Ethn. LI. 143-187.

Szerk. SCHÜTZ Antal

1932 *Szentelek élete az év minden napjára.* Budapest, Szent István Társulat

Szerk. S. LACKOVITS Emőke

1991 *Népi vallásosság a Kárpát-medencében I.* Veszprém

Dr. SZÁNTÓ Konrád

1987 *A katolikus egyház története.* Budapest, Ecclesia

TÁNCZOS Vilmos

1996 *Keletnek megnyílt kapuja (Néprajzi esszék).* Kolozsvár, Kon-Press

Dr. TÖRÖK József

1991 *A magyar föld szentjei.* Debrecen

Szerk. P. TREFÁN Leonárd O.F.M.

1933 *Imakönyv Páduai Szent Antal tiszteletének terjesztésére.* Kolozsvár, Szent Bonaventúra
Könyvnyomda. 4. Kiadás

1941 *Páduai Szent Antal Imaegyesületének kézikönyve*. Kolozsvár, Szent Bonaventúra
Könyvnyomda

1941 „*Páduai Szent Antal Imaegyesületének kézikönyve*“-ből. Kolozsvár, külön lenyomat
TÜSKÉS Gábor

1984 *A barokk-kori szentisztelet rétegei*. In: Hofer Tamás (szerk.): *Történeti antropológia*.
Budapest, 138-151.

Szerk. TÜSKÉS Gábor

1986 „*Mert ezt Isten hagyta...*“ (Tanulmányok a népi vallásosság köréből). Budapest, Magvető
Könyvkiadó

VÁRNAGY Antal

1993 *Liturgika*. Abaliget, 428-434.

WHITE, Kristin E.

1993 *Szentek kislexikona*. Budapest, Maecenas Kiadó